

N á v r h

ZÁKON

ze dne 2021,

**kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění
pozdějších předpisů**

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění zákona č. 29/2007 Sb., zákona č. 213/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 124/2008 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 274/2008 Sb., zákona č. 479/2008 Sb., zákona č. 108/2009 Sb., zákona č. 206/2009 Sb., zákona č. 223/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 427/2010 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 366/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 331/2012 Sb., zákona č. 384/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 45/2013 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 306/2013 Sb., zákona č. 313/2013 Sb., zákona č. 101/2014 Sb., zákona č. 254/2014 Sb., zákona č. 189/2016 Sb., zákona č. 56/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 200/2017 Sb., zákona č. 222/2017 Sb., zákona č. 335/2018 Sb. a zákona č. 47/2019 Sb., se mění takto:

1. V § 11 odst. 1 písmeno c) zní:
„c) 13 900 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost),“.
2. V § 11 odst. 1 písmeno d) zní:
„d) 19 200 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost).“.
3. V § 11 odst. 2 písmeno c) zní:
„c) 12 800 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost),“.
4. V § 11 odst. 2 písmeno d) zní:
„d) 19 200 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost).“.

Čl. II **Přechodná ustanovení**

1. Řízení o příspěvku na péči zahájená a pravomocně neskončená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se dokončí podle zákona č. 108/2006 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.
2. Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu upraví částky příspěvku na péči podle § 11 odst. 1 písm. c) a d) a § 11 odst. 2 písm. c) a d) zákona č. 108/2006 Sb., ve znění účinném ode dne účinnosti tohoto zákona, bez žádosti. O změně výše příspěvku na péči se učiní záznam do spisu. Úřad práce České republiky doručí příjemcům příspěvku na péči nejpozději do dne výplaty příspěvku na péči písemné sdělení o změně výše příspěvku na péči podle věty první; toto sdělení se nedoručuje do vlastních rukou.

Čl. III **Účinnost**

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2022.

Důvodová zpráva

1. Obecná část

A. Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Jednou z oblastí, které upravuje zákon o sociálních službách, je příspěvek na péči. Příspěvek na péči se má podílet na zajištění sociálních služeb nebo jiných forem pomoci při zvládání základních životních potřeb osob se zdravotními handicapy. Cílem této dávky poskytované na základě posouzení (ne)schopnosti zvládat základní životní potřeby, je umožnit osobě (pomoci jí) nakoupit si sociální služby (asistenci) od laika či profesionála, co nejdéle setrvat v přirozeném (domácím) sociálním prostředí a být jedním ze zdrojů financování sociálních služeb. Lze mít za to, že tyto cíle tato dávka plní. Počty příjemců příspěvku na péči stoupají v průběhu času, aktuálně jej pobírá přibližně 360 000 osob. Mezi příjemci příspěvku na péči převládají osoby starší, osoby nad 65 let věku představují dvě třetiny jeho příjemců.

Nárok na příspěvek na péči má osoba starší 1 roku, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládání základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti, pokud jí tuto pomoc poskytuje osoba blízká nebo asistent sociální péče nebo poskytovatel sociálních služeb, který je zapsán v registru poskytovatelů sociálních služeb, nebo dětský domov, anebo speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu. Zákon o sociálních službách diferencuje výši příspěvku na péči nejen s ohledem na závažnost závislosti, ale i vzhledem k věku osoby závislé (dítě versus dospělý), případně vzhledem ke způsobu a formě způsobu zajištění péče.

Při posuzování stupně závislosti se hodnotí schopnost zvládat tyto základní životní potřeby: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity a péče o domácnost (u dětí se toto nehodnotí). Bližší vymezení schopností zvládat základní životní potřeby a způsob jejich hodnocení stanoví vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů (dále jen vyhláška č. 505/2006 Sb.). Poslední změna vyhlášky č. 505/2006 Sb., která se zaměřila na oblast deseti základních životních potřeb, byla realizována v roce 2016.

Výše příspěvku na péči pro osoby do 18 let věku činí od července 2019 za kalendářní měsíc:

- 3 300 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost)
- 6 600 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost)
- 9 900 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost) u osob, které využívají pobytové sociální služby podle § 48, 49, 50, 51, 52 nebo dětský domov anebo speciální zdravotnické zařízení hospicového typu (dále jen pobytové služby), 13 900 Kč u osob, které nevyužívají pobytové sociální služby
- 13 200 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost) u osob, které využívají pobytové sociální služby, 19 200 Kč u osob, které nevyužívají pobytové sociální služby

Výše příspěvku na péči pro osoby starší 18 let činí od července 2019 za kalendářní měsíc:

- 880 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost)
- 4 400 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost)
- 8 800 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost) u osob, které využívají pobytové sociální služby, 12 800 Kč, které nevyužívají pobytové sociální služby
- 13 200 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost) u osob, které využívají pobytové sociální služby, 19 200 Kč u osob, které nevyužívají pobytové sociální služby

Příspěvek na péči se zvyšuje o částku 2 000 Kč měsíčně

- nezaopatřenému dítěti do 18 let věku, kterému náleží příspěvek na péči (výjimkou je dítě, kterému náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte ze systému dávek péstounské péče podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí; dítě, jemuž nenáleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte, protože požívá důchod z důchodového pojištění, který je stejný nebo vyšší než tento příspěvek, a dítě, které je v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež)
- rodiči, kterému náleží příspěvek na péči, a který pečuje o nezaopatřené dítě do 18 let věku, jestliže rozhodný příjem oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných je nižší než dvojnásobek částky životního minima oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Výdaje na příspěvek na péči i počty jeho příjemců rostou, což souvisí s demografickým vývojem a s některými pro- klientskými změnami zákona o sociálních službách, vyhlášky č. 505/2006 Sb. či v důsledku metodického vedení.

V průběhu let došlo k několika změnám výše příspěvku na péči. Za poslední období lze zmínit 10%ní zvýšení částek příspěvku na péči (od 1. 8. 2016) a zásadní zvýšení částek příspěvku na péči pro osoby ve stupni závislosti III a IV, které nevyužívají pobytové sociální služby. Diferenciace částek příspěvku na péči osob ve stupni závislosti III a IV podle toho, zda využívají nebo nevyužívají pobytové sociální služby, byla zavedena ze senátní iniciativy. Od počátku s ní zazníval nesouhlas od významného počtu poskytovatelů sociálních služeb celého jejich spektra.

Navrhovaná nová právní úprava nebude mít dopad ve vztahu k zákazu diskriminace, neboť se podmínky nároku na tuto dávku vzhledem k tzv. genderové rovnosti nemění. O tuto dávku si mohou požádat – a budou moci i nadále - ženy i muži bez rozdílu.

Rovněž tak není v rozporu se zákonem č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

B. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen, vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Navrhuje se zrušení diferenciací částek příspěvku na péči u skupin osob ve stupni závislosti III a IV. Výše příspěvku na péči bude tedy i ve stupních závislosti III a IV jednotná - s rozdílem pouze pro osoby do 18 let věku a pro osoby starší 18 let, a to obdobně, jako je tomu ve stupních závislosti I a II. Přitom se i u pobytových služeb podle § 48, 49, 50, 51, 52 nebo dětského domova anebo speciálního lůžkového zdravotnického zařízení hospicového typu bude nově vycházet z vyšší částky, tj. z částky, která byla dosud podle novely zákona č. 47/2019 Sb. aplikována „v ostatních případech“.

Sjednocení částek příspěvku na péči osob ve stupni závislosti III a IV, a to jak u osob starších 18 let, tak i u kategorie osob do 18 let věku, odstraní prvky diskriminace, které zavedení diferenciací založilo. Navrhuje se tedy zrušení této diferenciací částek příspěvku na péči u osob ve stupni závislosti III a IV a v důsledku navrhované změny na výši příspěvku již nebude mít vliv, zda osoba využívá nebo nevyužívá pobytové sociální služby.

C. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Předkládaný návrh je v souladu s ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále zejména s čl. 2 a čl. 4 ústavního zákona č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje jako ústavní zákon Listina základních práv a svobod (Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 - č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky). Návrh zákona respektuje obecné zásady ústavního pořádku České republiky a není ani v rozporu s nálezy Ústavního soudu České republiky.

D. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Příspěvku na péči upraveného zákonem o sociálních službách se dotýkají zejména tyto předpisy EU:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1231/2010 ze dne 24. listopadu 2010, kterým se rozšiřuje působnost nařízení (ES) č. 883/2004 a nařízení (ES) č. 987/2009 na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státní příslušnosti.

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS.

Kategorie osob, jejichž nároky vyplývají z výše uvedených předpisů EU, jsou zahrnuty ve výčtu oprávněných osob (§ 4 odst. 1 písm. j) Zákona o sociálních službách). Navrhovaná právní úprava se práv na rovnost nakládání osob chráněných výše uvedenými předpisy nijak nedotýká.

Navrhovaná právní úprava není v rozporu s uvedenými předpisy EU, ani s judikaturou soudních orgánů EU a obecnými právními zásadami práva EU.

Navrhovaná právní úprava je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána. Navrhovaná právní úprava provádí některá ustanovení Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, která vstoupila pro Českou republiku v platnost dne 28. 10. 2009, a na základě článku 10 Ústavy se stala po svém vyhlášení dne 12. 2. 2010 součástí právního řádu České republiky (č. 10/2010 Sb. m. V případě příspěvku na péči se jedná zejména o článek 28, který se týká práva na přiměřenou životní úroveň a sociální ochranu. Navrhovaná právní úprava je s předmětnou úmluvou plně v souladu.

E. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhovaná právní úprava je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána.

Navrhovaná právní úprava provádí některá ustanovení Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, která vstoupila pro Českou republiku v platnost dne 28. 10. 2009, a na základě článku 10 Ústavy se stala po svém vyhlášení dne 12. 2. 2010 součástí právního řádu České republiky (č. 10/2010 Sb. m. s. V případě příspěvku na péči se jedná zejména o článek 28, který se týká práva na přiměřenou životní úroveň a sociální ochranu. Navrhovaná právní úprava je s předmětnou úmluvou plně v souladu.

F. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

Navrhovaná právní úprava předpokládá dopad na státní rozpočet. Změny v oblasti příspěvku na péči nesou fiskální dopady, které vyplývají ze sjednocení částek příspěvku na péči osob ve stupni závislosti III a IV. Dle Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí je například v pobytových zařízeních umístěno na 20 000 klientů s příspěvkem na péči ve III. stupni závislosti a 20 000 klientů ve IV. stupni závislosti. Zvýšení tohoto příspěvku i pro klienty v pobytových službách by tak znamenalo navýšení výdajů státního rozpočtu o 3,4 miliardy Kč ročně.

V souvislosti s touto změnou by současně mohly být sníženy dotace poskytovatelům těchto služeb (v kontextu změn a potřeb v systému sociálních služeb v daném roce, tj. v roce účinnosti navrhované změny). Zvýšení příspěvku na péči by tak mohlo být kompenzováno snížením státních dotací s cílem snížení dopadů navrhovaného opatření na státní rozpočet či dosažení rozpočtové neutrality dopadů navrhovaného opatření na státní rozpočet ČR.

Předložená novela zákona č.108/2006 Sb. nebude mít přímé dopady na rozpočty krajů a obcí.

Navrhovaná právní úprava předpokládá pouze pozitivní sociální dopady, a to na příjemce příspěvku na péči v pobytových sociálních službách, kterým se zvýší jejich disponibilní příjmy.

Návrh nebude mít negativní dopady na rodiny. Naopak, rozšíření zvýšeného příspěvku na péči i na klienty pobytových služeb není v rozporu s principem podpory osob v určitém vyšším stupni závislosti ve smyslu jejich co nejdelšího setrvání v přirozeném prostředí nebo podpory rodinných pečujících. Jelikož schválení návrhu by pro pobytové služby znamenalo adresnější, a proto i spravedlivější a systémově čistší způsob financování – ale zároveň také nižší potřebu dodatečných dotací. A takto ušetřené dotační prostředky by se mohly použít pro rozvoj terénních a ambulantních služeb, jejichž kapacity jsou v ČR nedostatečné a které využívají osoby závislé na péči jiných osob žijící v domácím a rodinném prostředí.

Návrh bude mít pozitivní dopady i na osoby sociálně slabé a samozřejmě i na osoby se zdravotním postižením. Navrhované změny mají totiž velmi významný dopad na zlepšení dostupnosti pobytových služeb sociální péče pro osoby s těžkým zdravotním handicapem. Navrhované změny odstraňují nastavené diskriminační prostředí rozdílné výše příspěvku na péči dle formy jeho využití pro podobu zajištění péče.

Návrh nebude mít negativní dopady na národnostní menšiny.

Navrhovaná právní úprava nemá vliv na problematiku životního prostředí a nebude mít za následek dopady na životní prostředí.

G. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Z hlediska ochrany soukromí a osobních údajů nemá navrhovaná právní úprava žádné dopady a zachovává současný stav v této oblasti.

H. Zhodnocení korupčních rizik

V navrhované právní úpravě nejsou obsažena žádná rizika, která by mohla vést ke korupčnímu jednání.

I. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná úprava nebude mít za následek žádné zásadní dopady na bezpečnost a obranu státu.

J. Dopady na územní samosprávné celky

Návrh má v zásadě pozitivní dopady na územní samosprávné celky, neboť vyšší částky příspěvku na péči přispějí ke zlepšení financování sociálních služeb poskytovaných kraj i resp. Krajskými samosprávami.

K. Způsob projednání návrhu zákona

Současně s předložením návrhu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů, se navrhuje, aby Poslanecká sněmovna vyslovila souhlas s návrhem tohoto zákona již v prvním čtení podle § 90 odst. 2 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů, a to vzhledem k potřebě co nejrychlejšího zvýšení příspěvku osobám ve vyšších stupních závislosti využívajících služeb pobytových zařízení, které je velmi akutní vzhledem k rychle rostoucím nákladům na jednotlivé vstupy a komponenty těchto sociálních služeb.

2. Zvláštní část

K čl. I (změna zákona o sociálních službách)

Navrhuje se zrušení diferenciací částek příspěvku na péči u osob ve stupni závislosti III a IV.

Výše příspěvku na péči bude tedy i ve stupních závislosti III a IV jednotná, a to v obou věkových kategoriích: do 18 let věku i nad 18 let věku.

I u pobytových služeb podle § 48, 49, 50, 51, 52 nebo dětského domova, anebo speciálního lůžkového zdravotnického zařízení hospicového typu, se bude nově vycházet z vyšší částky, tj. z částky, která byla dosud podle novely zákona č. 47/2019 Sb. aplikována „v ostatních případech“ – tzn. pro osoby ve III. a IV. stupni závislosti, které využívají sociální služby v domácím prostředí.

K bodu 1

Navrhuje se zvýšit příspěvek na péči pro osoby do 18 let věku ve III. stupni závislosti v pobytových zařízeních na 13 900 Kč měsíčně.

K bodu 2

Navrhuje se zvýšit příspěvek na péči pro osoby do 18 let věku ve IV. stupni závislosti v pobytových zařízeních na 19 200 Kč měsíčně.

K bodu 3

Navrhuje se zvýšit příspěvek na péči pro osoby starší 18 let ve III. stupni závislosti v pobytových zařízeních na 12 800 Kč měsíčně.

K bodu 4

Navrhuje se zvýšit příspěvek na péči pro osoby starší 18 let ve IV. stupni závislosti v pobytových zařízeních na 19 200 Kč měsíčně.

K čl. II (přechodná ustanovení ke změně zákona o sociálních službách)

K bodu 1

Přechodné ustanovení upravuje postup ve správních řízeních podle zákona o sociálních službách, která nebudou do dne nabytí účinnosti zákona dokončena. Stanoví se, že správní řízení probíhající ke dni 1. ledna 2021 se dokončí již podle nové právní úpravy.

K bodu 2

Aby nebyli příjemci příspěvku zbytečně administrativně zatěžováni, stanoví se nová výše příspěvku na péči automaticky - bez nutnosti podávat speciální žádost.

K čl. III (účinnost)

Účinnost zákona se stanovuje od 1. ledna 2022.

V Praze den 9. června 2021

Jana Pastuchová, v. r.

Lucie Šafránková v. r.

Kateřina Valachová v.r.

Hana Aulická Jírovcová v.r.

Vít Kaňkovský v.r.

Lenka Dražilová v.r.

Alena Gajdůšková v.r.